

MENININKĖ, ATRADUSI TĖVŲ IR SENELIŲ GIMTINĘ

Virginija Genienė **Valstiečių laikraštis**

2020-03-24

Šiųmetėje Vilniaus knygų mugėje L.Vincė pristatė naujausią savo knygą „Mūsų nepalaužė“.

Rašytoja, dailininkė, vertėja Laima Vincė Sruoginis gimė ir užaugo JAV, bet dabar gyvena Vilniuje. Apie Lietuvą ji rašo anglų kalba, lietuviškai išleistos jau keturios autorės prozos knygos, o ji pati į anglų kalbą yra išvertusi geriausius šiuolaikinių lietuvių poetų eilėraščius. Šiųmetėje Vilniaus knygų mugėje menininkė pristatė dokumentinę apybraižą „Mūsų nepalaužė“ apie dramatiškus karo ir pokario kartos žmonių likimus, o Savicko paveikslų galerijoje buvo surengta jos personalinė tapybos paroda.

Lietuvių poezijos vertėja

Laima augo JAV, Lietuvos išeivių šeimoje. Nepamirštas patriotizmo pamokas ji gavo iš savo senelio Aniceto Simučio, tarpukariu dirbusio Lietuvos generaliniu konsulu Niujorke. Kai 1940 m. Lietuvą okupavę sovietai uždarė Lietuvos diplomatinės atstovybes, A.Simutis jiems nepakluso ir tęsė veiklą. Šias pareigas jis ėjo iki pat Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. Pagerbdama senelio atminimą, L.Vincė su diplomatu Rimantu Morkvėnu išleido knygą „Anicetas Simutis: 60 metų Lietuvos diplomatinėje tarnyboje“, o senelio archyvą perdavė į Amerikos lietuvių archyvą Kaune.

Į tėvų ir senelių gimtinę L.Vincė pirmą kartą atvažiavo 1982 m. būdama šešiolikos, dar moksleivė, kaip turistė, antrą – 1988 m. jau studijuodama.

„Man buvo 21-eri, kai metams gavau studento vizą. Norėjau mokytis vertimo. Šnekamąją lietuvių kalbą šiek tiek mokėjau – lankiau šeštadieninę lietuvių mokyklą, dalyvaudavau stovyklose, bet teko „kalti“ gramatiką. Ir dabar man gėda, kad padarau klaidų ir kalbu su akcentu, – prisipažįsta Amerikos lietuvė. – Vilniaus universitete man dėstė Marcelijus Martinaitis – vienas mylimiausių lietuvių poetų ir puikus dėstytojas. Sąjūdžiui prasidėjus jis manęs paprašė vertėjauti užsienio žurnalistams. Tada buvau nedrąši, kukli, tyli mergina, susirinkimuose ar mitinguose stengdavausi likti nuošalyje. Knygoje „Lenino galva ant padėklo“ dienoraščio forma aprašiau tų nepamirštamų dienų įspūdžius.“

L.Vincė yra išvertusi geriausių lietuvių poetų – Marcelijaus Martinaičio, Justino Marcinkevičiaus, Nijolės Miliauskaitės, Sigito Gedos – poeziją. Ji pabrėžia, kad verčia tik jai patinkančius eilėraščius. Lietuviškai „prakalbo“ jos grožinis romanas „Tai ne mano dangus“, o knyga mažiesiems skaitytojams „Vaiduoklė svetainėje“ pateko į geriausių 2007 m. knygų vaikams penketuką. Už kūrybą rašytoja yra pelniusi keletą Amerikos valstybinių apdovanojimų. Nuo 2011 m. L.Vincė yra ir Lietuvos rašytojų sąjungos narė.

L.Vincė puoselėja savo senelio A.Simučio atminimą, kuris 60 metų dirbo Lietuvos generaliniu konsulu Niujorke.

Knyga apie likimo nepalaužtus

2007 m. L.Vincė, gavusi Fulbrighto stipendiją dvejiems metams, su savo trimis vaikais vėl atvažiavo į Lietuvą. Kūrybinį rašymą dėstė Vilniaus universitete, vėliau Amerikiečių mokykloje ir kartu rašė naują knygą.

„Ketverius metus laisvu laiku ir savaitgaliais važinėčiau į atokiausius kaimelius, pasiekiau net Latviją, ir užrašinėčiau tremtinių, partizanų, ryšininkų istorijas lietuvių, vokiečių, anglų kalbomis. Kartu su jomis verkėme, bet dar daugiau juokėmės. Kai pasakojimus išverčiau į anglų kalbą, medžiagos užteko dviem knygoms. Pirmoji vadinasi „Gyvatė degtinės butelyje“ – tai prisiminimai apie senelį A.Simutį, Katalikų bažnyčios kroniką... Antroji knyga „Kelionė į širdies kerteles“ – vienos pokario kartos gyvenimo istorijos. Būtent ji buvo išversta į lietuvių kalbą pavadinimu „Mūsų nepalaužė“. Pasipriešinimo kovos, tremties istorijos šioje knygoje pasakojamos per moterų likimus, nes drąsios partizanės ir ryšininkės, kurių buvo labai daug, buvo primirštos.

Partizanas Jonas Kadžionis man pasakojo apie savo žmoną Malviną, kuri kartu su juo partizanavo, pagimdė jų sūnų bunkeryje žiemą. Jonas visą gyvenimą Malvinai kūrė labai jautrius meilės eilėraščius, kuriuos irgi sudėjau į knygą. Užrašiau ir generolo Jono Žemaičio ryšininkės Petronėlės Pociūtės-Mickienės istoriją, taip pat vokiečių kilmės tremtinių istorijas, kurie buvo ištremti į Tadžikistaną. Papasakojau ir apie Holokaustą išgyvenusių litvakų likimus. 18-metis lietuvis Mindaugas Bražėnas buvo paimtas į Vokiečių oro pajėgas, todėl turėjo Luftwaffe uniformą. Ja vilkėdamas įėjo į Kauno getą ir išsivedė du vaikus: Sarą Šilingovski ir Aleksanderį Gringauzą, kuriuos nuvedė pas savo motiną Konstanciją Bražėnienę, ši jais rūpinosi iki karo pabaigos. Aleksanderis su didele meile ir dėkingumu prisiminė savo gelbėtoją, kurią kaip rezistentę po karo rusai ištremė į Sibirą. Jau pensininkas Aleksanderis, ieškodamas jos tremties pėdsakų, nuvažiavo į Sibirą ir surado baraką, kuriame ji gyveno. Bendravau ir su Konstancijos dukra Nijole Bražėnaite- Lukšiene Paronetto, legendinio partizano Juozo Lukšos-Daumanto žmona. Su ponia Nijole mudvi aplankėme Eleonorą Labanauskienę, kuri pokariu slėpė J.Lukšą.

Kiekviena mano užrašyta istorija be galo skaudi, tragiška, verta kino filmo. Šios knygos rašymas pakeitė mano gyvenimą ir mane pačią, visai kitaip pradėjau vertinti istoriją“, – teigė rašytoja.

Su knyga „Mūsų nepalaužė“ rašytoja aplankė vieną šios knygos herojų – legendinio partizano J.Lukšos-Daumanto žmoną N.Bražėnaitę-Lukšienę Paronetto.

L.Vincė rinko medžiagą ir apie litvakę poetę Matildą Olkinaitę, parašė įvadinę esė Matildos Olkinaitės knygai „Atrakintas dienoraštis“. Holokausto auka ji tapo būdama vos 19-os – buvo baltaraiščių sušaudyta su visa šeima gimtajame Panemunėlyje, Rokiškio r. Šiųmetėje knygų mugėje „Atrakintą dienoraštį“ L.Vincė pristatė su knygos sudarytoju Mindaugu Kvietkausku bei Irena Veisaite, išsaugojusia jos rankraščius.

Tapyba – arčiausiai širdies

„Rašymas ir dėstymas yra mano profesija, pareiga, o tikrasis džiaugsmas – tapymas. Jei mane vieną užrakintų kambaryje, kur būtų popieriaus, dažų ir retkarčiais atneštų valgyti, būčiau laiminga – pieščiau per dienas, nieko man daugiau nereiktų“, – šypsojosi dailininkė. Panašu, kad ši jos svajonė išsipildys, deja, karantino dėl koronaviruso sąlygomis.

Savicko paveikslų galerijoje vasario–kovo mėn. veikė penktoji kūrybinėje biografijoje, bet pirmoji Lietuvoje personalinė L.Vincės kūrybos paroda „Nepasakytas žodis... poezija tapyboje“. Laima ne tik tapo, bet ir kuria poeziją anglų kalba, JAV yra išleidusi keletą poezijos knygų.

„Užrašau tai, ką išgyvenu, jaučiu – taip gimsta eilėraštis. Kurti eiles man natūralu, kaip kvėpuoti. O ši paroda Vilniuje – nutapyti eilėraščiai, kuriems nereikia vertimo, čia kalba formos ir spalvos, – atskleidė menininkė. – Visą gyvenimą šalia rašymo ir dėstymo liejau akvareles, tapiau ant šilko, aliejumi ant drobės. Iš prigimties esu kukli, nedrąši, todėl nesiskelbiu, nereklanuoju savo

paveikslų. Mano mama Aldona Simutyte-Sruoginienė irgi dailininkė. Ji iliustravo daug Amerikos lietuvių žurnalų vaikams, tad augau apsupta meno. Šiomet Lietuvos generaliniame konsulate Niujorke buvo surengta mano mamos personalinė paroda „Šeimos portretai“ mamos 80-mečio ir mano senelio 110 metų jubiliejaus proga.“

Rašymas ir dėstyimas yra L.Vincės profesija, o tikrasis kūrybos džiaugsmas – tapymas. Savo parodoje Vilniuje, Savicko paveikslų galerijoje.

L.Vincė studijavo vizualinį meną Niujorke, vėliau baigė anglų ir vokiečių literatūrą bei pedagogiką Rutgerso universitete, kartu lankė įvairius dailės kursus. Magistro laipsnį gavo Niujorko Kolumbijos universitete, kur mokėsi kūrybinio rašymo. Antrą magistro laipsnį apsigynė baigusi žurnalistikos ir negrožinės literatūros studijas New Hampšyro universitete. Šiuo metu Vilniaus universitete rašo disertaciją apie angliškai rašančius lietuvių kilmės rašytojus Amerikoje ir Kanadoje.

Atrado savitą tapybos stilių

„Dabar visi keliauja, bet aš keliauju kitaip. Vienoje šalyje pasilieku ilgam, išmokstu vietinę kalbą, įsidarbinu, įsigyju vietinių draugų, susipažįstu su jų gyvenimo būdu. Savo piešimo metodiką, stilių atradau Rytuose. Dirbdama kultūros mainų programoje dvejus metus gyvenau Kinijoje,

Pekine, ten išmokau buitinę kinų kalbą, prieš tai dvejus metus Honkonge dirbau Amerikiečių tarptautinėje mokykloje anglų literatūros katedros vedėja. Su mokiniais rašydavau ir statydavau dramas – tai buvo įdomus kūrybinis darbas.

Tuos metus keliavau po Kiniją, susipažinau su kinų šventyklų ir pasaulietiniu menu, keliavau į Butaną ir Mianmarą, Tibetą, esu gyvenusi šalia Labrang tibetiečių vienuolyne Xiahe, kur gilinausi į budistų meną. Jis mane ir įkvėpė laisvai naudoti spalvas. Tapydama paklūstu vidiniams impulsams, nepaisau spalvų teorijos, kurią studijavau, taisyklių. Iš budizmo perėmiau suvokimą, kad meno nereikia kurti racionaliai, protu, o leisti, kad dvasia veiktų per tave – pašalinti savo ego. Iš budistų taip pat išmokau, kad menas yra nieko vertas, jei jis nekuriamas šventoje, tyroje erdvėje ir nesusikaupus dvasioje. Naudoju techniką, išmoktą Rytuose – iš pradžių medituoju užsidegusi žvakę, smilkalų, leidžiu atsiskleisti pašamonei, tik paskui tapau. Matau vizijas, archetipinius vaizdus – dažniausiai paukščius, angelus, Ikarą, skrendantį į saulę, kosminį gyvenimo medį“, – kūrybos procesą atskleidžia dailininkė.

Kūrybinis rašymas gydo

L.Vincė šiuo metu Meino universitete dėsto kūrybinį rašymą nuotoliniu būdu. Turėdama 25 metų darbo patirtį ji įsitikinusi, kad žmones įmanoma išmokyti rašyti.

„Yra daug visokių pratimų, lavinančių rašymo įgūdžius. Mūsų pašamoneje informacijos slypi daug daugiau nei sąmoningai suvokiame, atsimername. Esu sukūrusi kūrybinio rašymo pratimų, kuriais galime įeiti į savo pašamonę ir išlaisvinti kiekvienam žmogui unikalius vaizdinius, juos išreikšti – užrašyti. Savo mokinius mokiau prozos, poezijos, dramos pagrindų. Vėliau jie kurdavo tai, kas jiems geriausiai sekėsi, ko patys norėjo. Mokiau juos iš savęs ištraukti savitą intonaciją, atrasti savą stilių. Grupėje paprastai būna 15 studentų ir sesijai baigiantis kiekvienas jų pristato savo eilėraščius. Mane džiugindavo, jeigu jų eilėraščiai būdavo saviti, originalūs, o ne parašyti sekant mane ar kokį jų mėgstamą poetą. Kai kurie mano studentai, gyvenę Meino kaimuose, kalbėjo senąja šio regiono amerikietiška tarme, tad juos skatinau rašyti tarmiškai, kaip kalbėjo šeimoje, nes tarmės nyksta, miršta.“

Tarp žymesnių L.Vincės mokinių – talentinga rašytoja Evelina Daciūtė, knygos „Laimė yra lapė“ autorė, taip pat psichologė bei įdomi rašytoja Genovaitė Petronienė, kuri lankydama jos seminarus parašė pirmąjį romaną „Neįvykusi terapija“.

Kūrybinio rašymo dėstymo patirtį L.Vincė sudėjo į knygą „Rašyti gali kiekvienas“, kurioje pateikia kūrybinio rašymo pratimų, skirtų grožinei ir negrožinei prozai bei poezijai. Knyga praverstų ne tik pedagogams, bet ir kiekvienam kūrybingam žmogui, tačiau ją greitai išpirko, įmanoma gauti tik bibliotekose.

„Dabar galėčiau parašyti naują, daug išsamesnę knygą. Kūrybinis rašymas susijęs su smegenų veikla ir veikia kaip terapija. Kai kurie mano studentai savanoriškai tarnavo armijoje, nes valstybė jiems apmokėjo studijas. Tačiau prasidėjus Irako karui tie vaikinai buvo išsiųsti į Iraką, dalyvavo mūšiuose. Kai kurie jų žuvo, kai kurie po karo grįžo į universitetą tęsti mokslų, nors būdavo psichiškai traumuoti. Per kūrybinio rašymo paskaitas jie aprašydavo savo patirtį ir jų psichologinė būseną žymiai pagerėdavo, – teigiamą kūrybos poveikį liudija menininkė. – Retais atvejais žmogus, baigęs kūrybinio rašymo kursą, tampa profesionaliu rašytoju, nes tai darbas, reikalaujantis daug valios, jėgų ir laiko, tačiau žmogus išmoksta gerai rašyti, atidžiau skaityti, suvokti ir vertinti kitų kūrybą.“